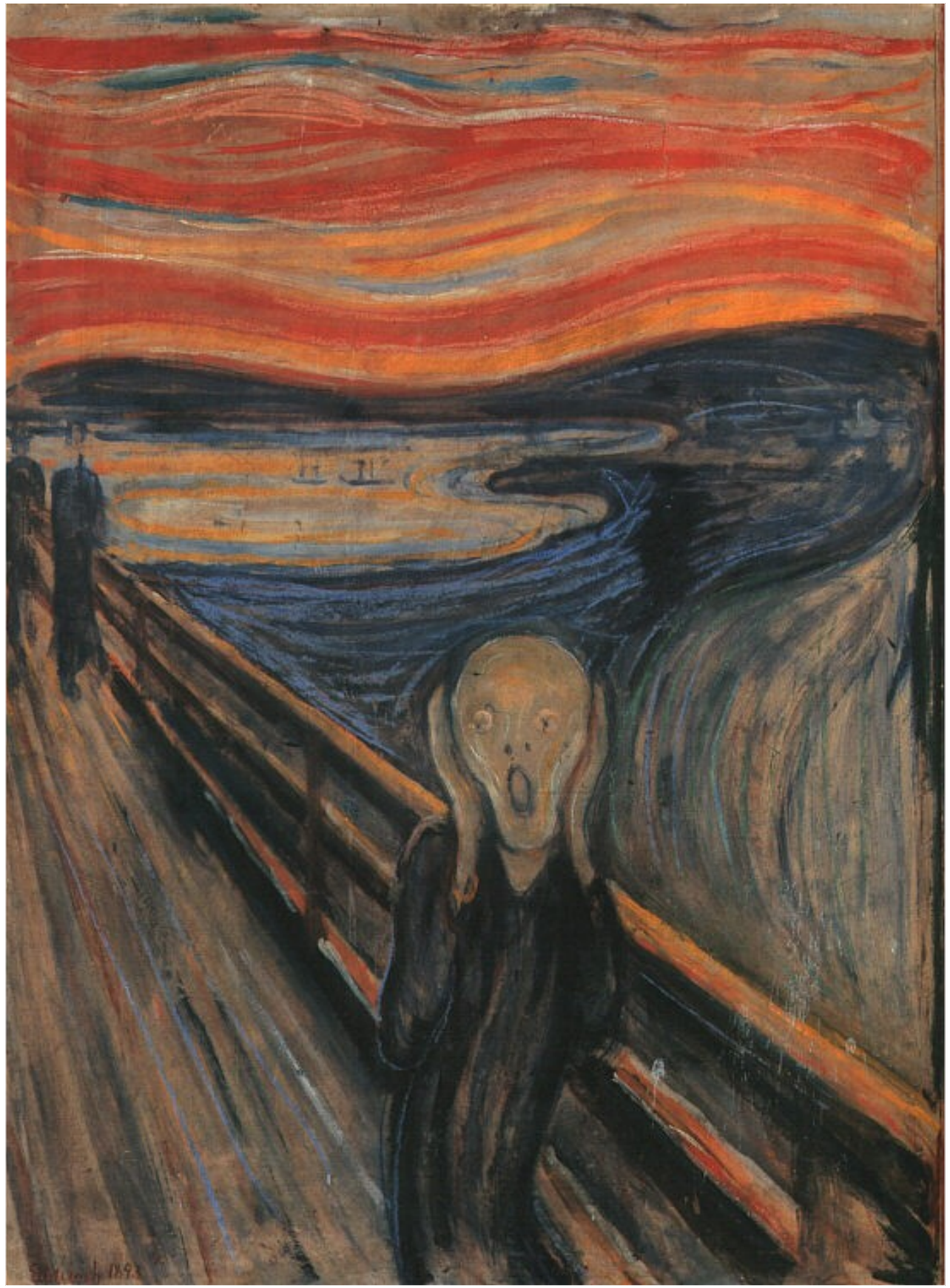

Modernist ve postmodernist ROMAN

Modern", Latince "hemen, şimdi"
anlamına gelen "modo"
kelimesinden türetilen "modernus"
"tan gelir (Kongar, 2004, s. 228).
"Modern, yeninin ya da yakın
zamanın eşanlamlısı hâline gelir.
İster olumlu, isterse olumsuz
değerlendirilsin, gündelik yaşamda
ve kültürde modaya uygun
tutumlara 'modern' denir."
(Jeanniere, 2011, s. 111)

Modernnden türeyen modernizm “ilk planda geçmişe karşı şimdiki zamanın yüceltilmesini ifade etmektedir.”

(Aktay, Temmuz-Ağustos-Eylül 2008, s.

8) “Modernizm genellikle modernlik veya modernleşme gibi iki kavramla birlikte kullanıldığında, gramatik olarak birincisinin belli bir durumu, ikincisinin de bu duruma doğru bir toplumsal değişim sürecini ifade ettiği anlaşılır.” (Aktay, Temmuz-Ağustos-Eylül 2008, s. 9)

Modernlik, on yedinci
yüzyılda Avrupa'da başlayan ve
sonraları neredeyse bütün
dünyayı etkisi altına alan
toplumsal yaşam ve
örgütlenme biçimlerine işaret
eder." (Giddens, 2010, s. 9)

Modern dönemin başlangıcını
Rönesans ve Reformu doğuran

Skolastik döneme
dayandıranlar da vardır.

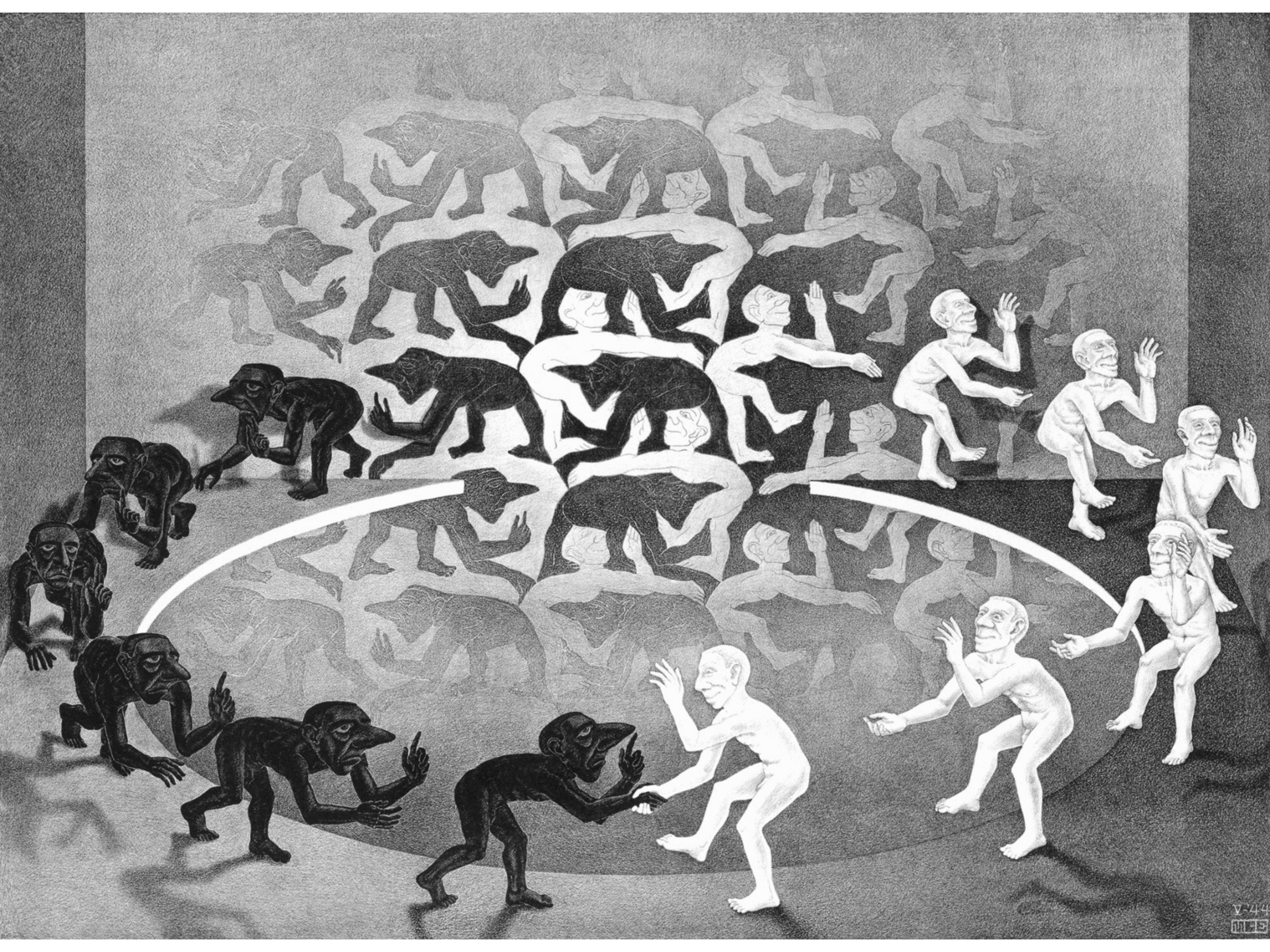
(Özaltınok 2011 s. 3-4)

“Modernizm” ise modernliğin
getirdiđi “büyük dönüřümün
sonucunda ortaya çıkan
durumu kutsayan, bu
dönüřümün yine kutsanan belli
bir zihniyet biçimine mal
edilerek bu duruma uygunluğu
iddia eden bir söylem
biçimidir.” (Aktay, Temmuz-
Ağustos-Eylül 2008, s. 10)

Modernleşmenin siyasal, kültürel, ekonomik ve toplumsal olmak üzere dört ayağından bahsedilebilir. (Altun, 2005, s. 12) Bu dört ayağın hepsi akla ve aklın ürettiği bilime dayandırılır. “Akıl ve bilim; kendi dışındaki tüm eğilimleri, yaşam görüşlerini dışlayarak kendi ilkelerini, giderek öğretilerini ortaya koyar modernizmde; postmodernist düşünür Lyotard’ın meta-anlatılar dediği efsaneleşmiş öğretilerdir bunlar, köklerini 17. Yüzyılın Kartezyen geleneğinden alırlar(...). Modernizm, her bilgiyi sistematize etmek ister, kendi doğrularının üstünlüğünde hiyerarşi yaratır, kuralcıdır.” (Ecevit, 2009, s.

“Modernleşme kuramı” ise
İkinci Dünya Savaşı ardından
Amerikan sosyal bilim
çevrelerince ortaya atılan ve
“toplumların gelenekten
modernliğe doğru yaşanan
evrensel bir sürece muhatap
oldukları takdirde
gelişebileceklerini söyler.”
(Altun, 2005, s. 13)

“Sanatsal modernizm” noktasında ise tablo bambaşkadır. “20. yüzyıl başlarında sanat ve edebiyat, modernizmin ana ilkeleriyle tümünden çatışan bir tutum içerisine girer.” (Ecevit, 2009, s. 41) Bu noktada eserler veren sanatçılar “modernist” terimiyle adlandırılmaya başlanır. Ancak bu sanatçıların ve verdikleri eserlerin “modern” kelimesinden türetilen bir terimle adlandırılmaları kafa karışıklığına ve çelişkili bir durumun ortaya çıkmasına sebep olur.

Rönesans ve Aydınlanma ile ortaya çıkan sosyolojik ve kültürel gelişmeye “modernite” adı verilip, “20. yüzyılın ilk yarısında görülen estetik avangardizm” ise “modernizm” olarak adlandırılarak bu çelişkinin önüne geçilmeye çalışılır. Estetik modernizm, aydınlanmacı modernizmin karşıtı ya da “onun özeleştiri yapmakta olan bir uzantısı” olarak değerlendirilebilir. (Ecevit, 2009, s. 42)

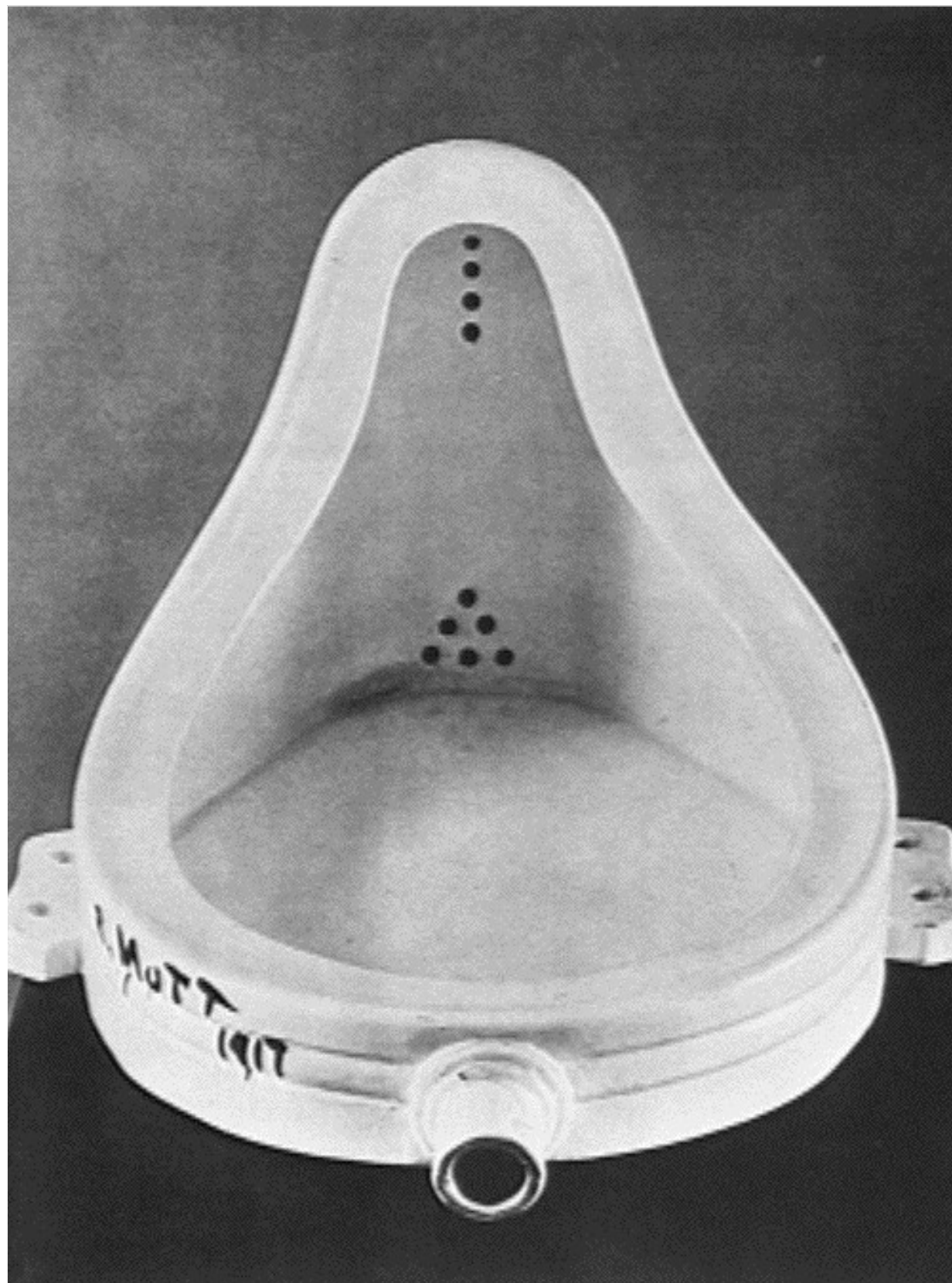
Öyleyse aydınlanmacı modernizmin edebiyat sahasında özellikle roman alanında belirlediği eserler romantik, realist ve natüralist ürünler (Ecevit, 2009, s. 24-26) iken estetik modernizmin temsilcisi olarak modernist romanla karşılaşırız.

MODERNİST
ROMANIN GENEL
ÖZELLİKLERİ
(Yıldız Ecevit, Türk
Romanında
Postmodernist
Eğilimler)

1) GENEL EĞİLİM

- a) “Son birkaç yüzyıldır bilimin neden-sonuç ilişkisini temel alan ve kesinlik/değişmezlik üzerine kurulu saptamaları, yerini giderek belirsizlik/olasılık/görecelik kavramlarının yön verdiği yeni bir doğa bilim eğilimine bırakmaktadır.
- b) Freud’un ve Jung psikolojilerinin kişisel ve ortak bilinçaltı tanımları, yeni gerçeklik panosundaki en çarpıcı mozaik taşları arasındadır.
- c) İnsana yabancı yeni bir dünya oluşmaktadır. Maddenin yönlendirdiği yeni bir değerler dizgesi oluşmaya başlar.
- ç) Ana ereğin kazanmak/para/prestij/çıkar olduğu bu yeni değerler dizgesinde insancıl ölçütler, giderek daha da saldırganlaşan bir maddeler evreninde etkisiz kalmakta, arkaik/naif bir görünüm almaktaydı.

2) ZAMAN-UZAM

- a) Einstein fiziğinde zaman eşit aralıklarla çizgisel akmamakta, ışık hızına göre değişmekte, madde ya da uzam ise yine farklı koşullarda farklı görünümüler vermektedir.
- b) Heisenberg, çekirdek fiziğinde parçacığın hızı ile konumunun aynı anda ölçülemediğini, hızlanan parçacığın ortadan kaybolduğunu söyleyerek maddeye belirsizlik katmış, onu aşkın bir boyuta taşımıştır.
- c) Yeni fizik, dünyanın alışlagelen görünümünü değiştirmiş, içinde yaşadığımız uzamı kuşkulu kılmış, değişmez bir akış içindeymiş gibi görünen zamanı görecelemiştir.
- ç) Kara delikleri, paralel evrenleri, görece zamanlarıyla bu fantastik kozmoloji ve saptanamayan parçacıklarıyla bu atom içi ilişkiler fiziği, tarihin başındaki mitosları çağrıştırmaktadır.

3) ESTETİK:

- a) 20.yy.ın avangardist edebiyatı, önceki edebiyatın estetik ilkeleriyle bağlarını tümüyle koparmış gibidir.
- b) Yeni estetik, bütünlüğünü ve güvenilirliğini yitirmiş bu yeni dünyayı parçalara bölerek anlatmaktadır artık.
- c) Yansıtmacı estetik, 20. yüzyılın modernist edebiyatında yerini büyük ölçüde, bu karmaşık gerçekliği soyut düzleme taşımaktan başka çıkar yolu olmayan yeni tür bir biçimci estetiğe bırakır. (s.38)
- ç) İnsanın gerçeğe yabancılaşması, 20. yüzyıl estetiğinin ana taşıyıcılarından biridir. Yabancılaştırma estetiğine dönüşür.
- d) Sanatın koşulsuz özerkliğini tüm metinlerinde haykırırcasına açıklayan Nietzsche'nin köktenci tezini, onun modernist estetisizmle olan koşutluğunun altını çizerek yineleyelim; yaşam yalnızca estetik açıdan bakıldığında bir anlam içerir. (s.55) Böylece sanat bir taraftan da tanrılaştırılır.

edebiyat, özellikle toplumcu kesimin yoğun suçlamalarına hedef olur. (s.38)

c) Yeni edebiyatçı, “sanat yoluyla edindiğimiz bilgi(nin) (bir olgu ya da ahlâk yargısı gibi), bir şeyin kendisinin bilgisinden çok, bir şeyi bilme biçiminin ya da biçeminin yaşantısı” olduğunu düşünmektedir. (s.38)

ç) Edebiyatın/sanatın yaşamda kalabilmesi için, özünde yatan varoluş nedenini, yani yaratıcılığı, yerleşik/yasallaşmış ilkelerin dışına çekinmeksizin çıkararak, koşulsuzca yerine getirmesi gerekir. (s.40)

d) Aydınlanmanın akılcılığıyla ters düşen estetik modernizmin, bir post- aydınlanma olduğu düşünülebilir (s.41).

e) Modernist imgeyle donatılmış bu katıksız yaratı, anlamını yitirdiği düşünülen ve insana giderek yabancılaşan bir gerçekliğin yerini almaktadır. (s.54)
İnsanın umutla bakmadığı kültürel geleceğinin yerini, sanat ve onun yaratıcı boyutunda kurgulanan estetik bir dünya alır modernizmde. (s.54)

f) Bu dönemde edebiyat, çoğunlukla estetisist bir

e) Modernist imgeyle donatılmış bu katıksız yaratı, anlamını yitirdiği düşünölen ve insana giderek yabancılaşan bir gerçekliğin yerini almaktadır. (s.54)
İnsanın umutla bakmadığı kültörel geleceğinin yerini, sanat ve onun yaratıcı boyutunda kurgulanan estetik bir dünya alır modernizmde. (s.54)

f) Bu dönemde edebiyat, çoğunlukla estetisist bir yaklaşım içine girer. Bir modernist romancı için hiçbir şey sanattan daha önemli değildir (s.54).

g) Aynı tanım altında sınıflandırılmaya çalışılan aydınlanma kökenli sosyolojik/kültörel modernizmden ana ilkelerde tümöyle karışıt bir eğilim göstermesine karşılık, estetik modernizm kimi noktalarda ona yaklaşır: -Çağını sorgulama eğilimi,
-Eleştirel bilinç,
-Her şeye karşın, yitip gittiğini bile bile anlamın ardında oluş, bu kesişme noktaları arasında başta gelenlerdir.
(s.56)

ğ) Estetik modernizmin yazarı sorgulamayı da, anlam arayışını da çoğunlukla biçim aracılığıyla örtök bir düzlemde verir. (s.57)

5) OKURUN DURUMU

- a) Yabancılaştırma tekniği aracılığıyla kurmaca gerçeğin büyüünden uzaklaşan izleyici, aklını egemen kılar, eleştirel bilincini ön plana çıkarır, dünyanın/yaşamın/gerçeğin/özünün ardına düşmüş etkin bir izleyici konumuna gelir (s.37)
- b) Geleneksel edebiyatın rahat okunan kurgusuna alışmış okur, modernist edebiyatın katıksız yaratıcılık anlayışının, avangardist biçim oyunlarının içinde kendini yitirir ve anlamadığı bu metinlerden giderek uzaklaşır.
- c) Modernist edebiyat ise bundan pek etkilenmiyor görünmektedir; seçkincidir; kendisini anlayan, onunla bütünleşen az sayıda okur ona yetmektedir. Metinde anlamın/konunun ardından koşmayan, avangardist biçim denemelerindeki artistik boyutun ayırtına varan, ondan tat alan seçkin bir okurdur bu; romanı şiir gibi okumayı öğrenmiş biridir. (s.55)

6) MODERNİST EDEBİYAT ELEŞTİRİSİ

Modernist eleştiri, estetik modernizmle belirsizleşir, göreceleşir, yalnızca okurun yaratıcılık potansiyeli aracılığıyla gerçekleştirilen üretimde yaşam bulur. (s.57)"

Gencay Şaylan, Postmodernizm adlı kitabında modernist sanat anlayışının ana ilkelerini şu başlıklar altında toplarken avant-garde sanat anlayışına da dikkat çeker ki avangard sürekli önde ve yeni olmayı ifade eder.

1) Özgürlük ve özgünlük

2) Misyon

3) Sanat eserinin metalaşması

4) Seçkincilik (Şaylan, 1999, s. 22)

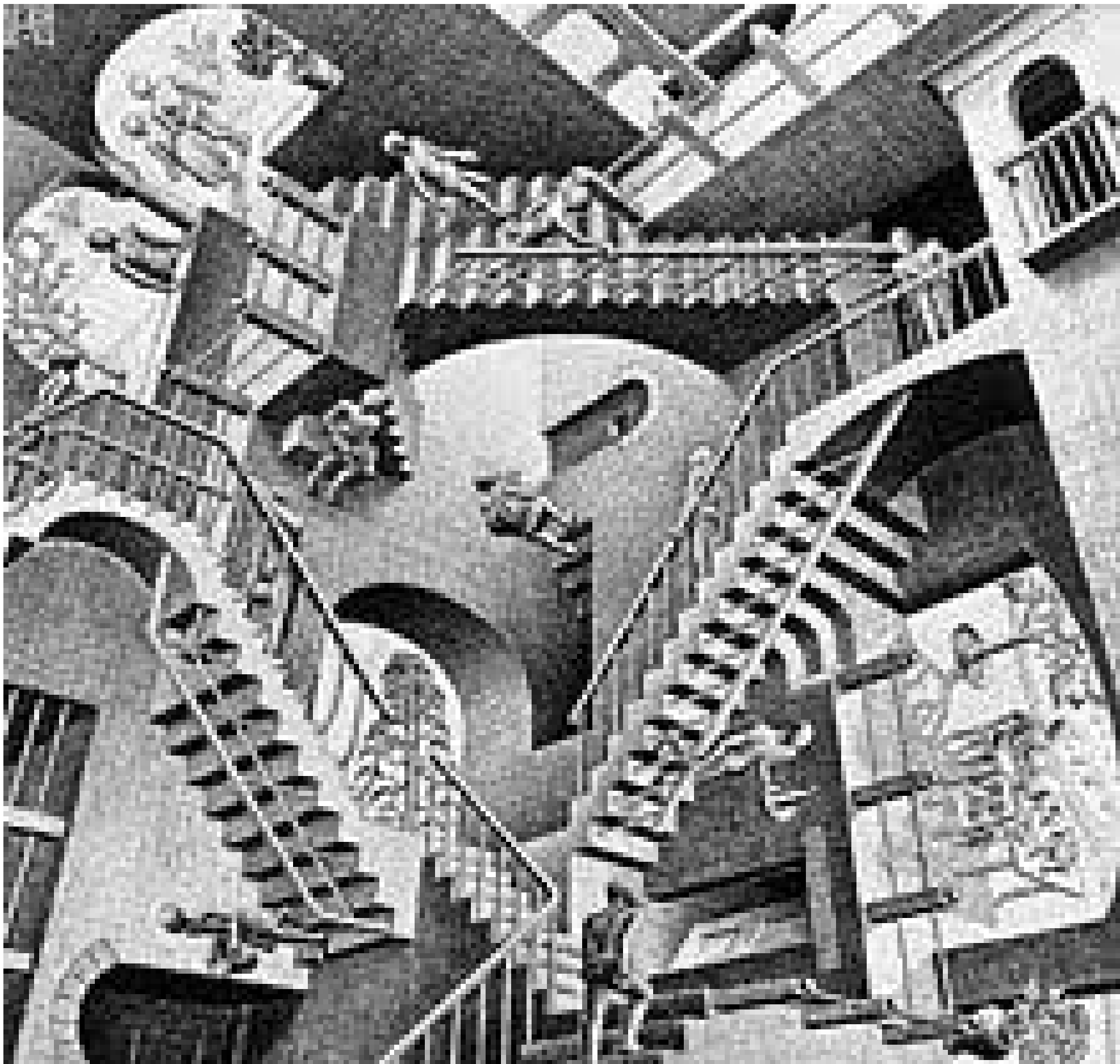

Tarihçi Mark Poster'a göre modernizmin insanlığa getirebileceği mutluluğa olan inanç yirminci yüzyılın ikinci yarısında sorgulanmaya başlanır. Poster bu değişimi üç ana nedene bağlar:

- 1) Kolonilerin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından buralarda yaşayan insanların Batı düşüncesini sorgulamaya başlamaları,
- 2) Feminizmin güç kazanarak Batı toplumunun temelinde yatan erkek egemen sistemi hedef alan tartışmaları,
- 3) Elektronik iletişim sistemlerinin gelişmesi ve yaygınlaşması. (Doltaş, 2003, s. 24)

Batıda ortaya çıkan modernizmin sorgulanmaya başlamasının ardından postmodernizm kavramıyla karşılaşırız. Modernizmin henüz bitmediğini ancak eleştirilebileceğini düşünen Jürgen Habermas, Alain Touraine, Anthony Giddens ve Peter Wagner gibi düşünörlere mukabil postmodern bir döneme geçildiğini ve modernizmin son bulduğunu ileri süren Jean-François Lyotard, Jean Baudrillard ve Frederic Jameson gibi düşünörlere de bulunmaktadır. (Girgin, 2008)

“Postmodern” kavramı ilk kez 1934’te edebiyat bilimcisi Federico de Oniz tarafından kullanılır. (Emre, 2006, s. 23) J. F. Lyotard ise postmodern kavramını 1979 senesinde bir rapor dolayısıyla gündeme getirip kavramın sınırlarını çizerek. (Aktay, Temmuz-Ağustos-Eylöl 2008, s. 13)

Postmodern Roman ve postmodernizm (Yıldız Ecevit)

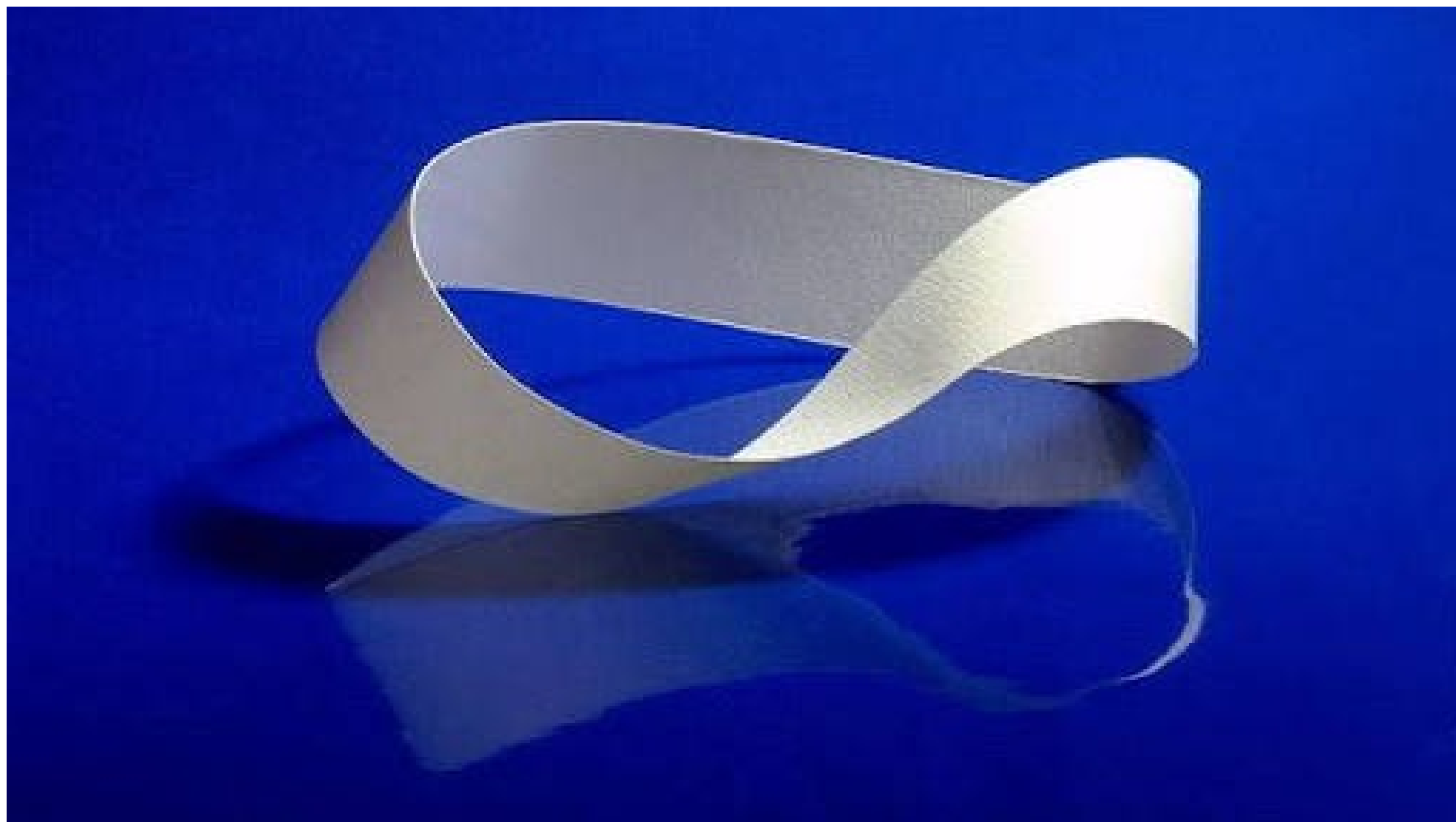
1) “KOZMOLOJİ ANLAYIŞI

a) Umberto Eco: “İki değerli mantık (doğru ile yanlış, olgu ile onun çeliştiği arasındaki karşıtlık), bilgi(lenme)nin olası tek aracı değildir artık ve çok- değerli mantıkların ortaya çıktıkları da bilinmektedir; bunlara göre belirlenimsiz-olan (indétermine) da, söz gelimi, bir bilgilenme kategorisi olmuştur bundan böyle”. Postmodern kozmolojinin temelleri olan, atom, kuantum ve görelilik kuramlarıyla koşutluk gösteren bir gelişmedir bu. Organik birliğin reddi ve parçalılığın benimsenmesi, göreceliğin bir anlam

kategorisi olarak görülmesi, tüm mutlak anlamların/doğruların da sonu demektir. Hegel'in ünlü tümcesi "Gerçek bütündür"ü, postmodernizme daha gelinmeden modernist Adorno tersyüz etmiştir: "Bütün, gerçek olmayandır". (s.65)

b) Kuantum teorisindeki belirsizlik ilişkileri, öznenen bağımsız bir doğanın nesnel olarak incelenmesinin olanak dışı olduğunu göstermektedir.

c) Nükleer fizik; nesnenin öznenen bağımsız düşünülemeyeceği, "tüm varlıkların [ancak] karşılıklı bağımlılık" içinde var olabildiği bir evrensel düzenden, giderek yoruma açık bir doğadan söz etmektedir. (s.79)

a) Üst düzey teknoloji toplumunda, tüm iletişim olanaklarına karşın insanın yalnızlaşması, çevresine ve kendisine yabancılaşması süregelmektedir. (s.57)

b) Yoğun bilimsel/maddeci etki çemberi, farklı bir gelişmeyi de birlikte getirir. Kimi yerde de Ortaçağ'a özgü gerici dincilik hortlarken, kimi yerde de dinlerin inanç sistemlerinin yıkıntıları üstünde, bir ucu Uzakdoğu felsefelerine, oradan kozmik inançlara uzanan, bir ucu da okültizmde son bulan farklı bir mistisizm bu dönemde azımsanmayacak ölçüde yandaş bulur. (s.58)

c) Eski tanrısal düzenin ve ardından 19. yüzyılın rasyonalist düzeninin ürettiği ve insana yüklediği donmuş/basmakalıp anlamlara inanmadığını söyleyen Robbe_Grillet, eğer bir anlam söz konusuysa, onu yine insanda bulacağını dile getiriyordur; "Çünkü ancak onun yarattığı biçimler, dünyaya bir anlam getirebilecektir." Postmodernistler de, estetik modernizm dönemindeki ağabeyleri gibi düşünürler; eğer anlam varsa, insana/nesneye içkin bir anlam değildir bu, ancak yaratıcılık/sanat aracılığıyla ortaya çıkabilen bir olgudur (s.65)

ç) Tüm yaşam biçimlerini, alternatif eğilimleri, karşıtıkları, giderek yaşamı olduğu gibi kabul etmek; 19. Yüzyıl sonlarından bu yana olağandışı bir biçimde ve hızda gelişmekte olan teknolojik/bilimsel/ekonomik/sosyal koşulların devleşen boyutları karşısında önemi indirgenen birey-insanın umarsızlığının bir göstergesi olarak da ele alınabilir. İnsanın başa çıkamayacağı koşulları kabullenişinde ise, mistik bir tonlamanın izini sürmek olası.

Değıştirmeyeceğı yaşam koşullarını ve ölümü yazgı ile koşutlayan insanın, metafizik bir dizgenin gücüne boyun eğişinden, onu olduğu gibi kabullenışinden izler taşır postmodern çoğulculuk düşüncesi. (s.66)

ANDY WARHOL'S COLORS

3) ESTETİK

a)Postmodern düşünce kaynağını çoğulculuktan alır. Onda tek ve mutlak olana yer yoktur. Postmodern sayı tablosunda bir sayısı yer almaz, tablo iki ile başlar. Postmodern sanat da, çeşitli tarih kesitlerinden birden fazla sanat akımının, birden fazla biçimin birlikteliğinden oluşur; geleneksel akımlarda olduğu gibi, şemsiyesi altın aldığı yazarların her birinde yinelenen sanatsal ilkelere sahip bütünsel bir akım olmayıp, farklılıkların yan yana geldiği eklektik/çoğulcu bir yapının adıdır. Yelpazesi öylesine geniş bir çoğulculuktur ki bu, geleneksel anlayışın bir ürünün sanat düzlemine çıkabilmesi için koyduğu önkoşulları yok sayarak, sanatsal olan ile olmayan arasındaki sınırları bile ortadan kaldırır; kumaca ya da değil, tüm yazı ürünlerini kanatları altına alır. Binyıllardır süregelen ana estetik ilkeler postmodernizmde köktenci bir değişime uğrar. (s.68)

b) Herkesin kendi biçimini oluşturduğu; yaratıcılığa her türlü estetik tabunun dışında sınırsız olanağın sunulduğu bir dönemdir postmodern. (s.68-69)

c) Geleneksel gözlüklerle bakıldığında ise, estetik bir anarşi ortamıdır yaşanan. (s.69).

- Modernizm de postmodernizm de estetik düzlemde kesinlik içermezler. Bunlar, 20. yüzyılın başında seçkinci/biçimci/elitist özelliklerle devrim kazanan o güne değin görülmemiş ölçüde köktenci bir estetik devrimin, yüzyılın ikinci yarısından sonra kalıplarını kırarak çoğulcullaşması/popülistleşmesi sürecinde geçirdiği aşamalara verilen isimdir. (s.71)
- ç) Kendi kendine yeni bir poetika, yeni bir estetik üretmeyen postmodernizmin biçimsel düzlemdeki ana özellikleri genelde modernizmden alınmıştır. (s.71)

a) Postmodernizmin babası olarak görülen Nietzsche için, yorumlarımızın ötesinde hiçbir fiziksel gerçeklik yoktur; ona göre “doğru, doğruların yanilsama olduğunu unutanların yanilsamasıdır.” (s.63) Nietzsche, her şeyi sorgular, batı düşüncesinin yasallaşmış doğrularını ters yüz eder. Anlamın da, doğrunun da binyıllardır içine oturtulduğu kalıpları kırar. (s.63)

b) Gerçek yitiminin ana sorunsallardan birini oluşturduğu 20. yüzyıl felsefesinde, Baudrillard’ın simülasyon diye adlandırdığı yeni bir gerçeklik anlayışı, özellikle iletişim teknolojisinin doruğa ulaştığı yüzyıl sonu medya toplumunda bir tür sanal gerçekliğin altını çizer. (s.65)

c) Özde var olmayan, sanal olarak üretilen bir gerçekliktir bu; bir tür hipergerçektir; ranta/paraya kilitlenmiş medyanın suni gündem yaratarak, onu topluma benimsetmesidir. (s.65)

ç) Üretilen gerçek, bir süre sonra yaşanan gerçeğe dönüşür. Egemen güçlerin/medya patronlarının/ paranın ürettiği yönlendirilmiş gerçek, içinde yaşadığımız çağın en ürkütücü

a) Teknolojideki inanılmaz devinim, dünyayı 50-60 yılda tanınmaz bir duruma getirmiştir. Bir tüketim/medya/iletişim/bilişim toplumdur bu; bir High-Tech çağdır içinde yaşanan. (s.57)

b)

“Postmodern Durum” adı verilen, olağanüstü durum, insan yaşamının/kültürünün her alanını kapsamına alan bir gelişmedir; ekonomi, tarih, teoloji, psikiyatri, etnoloji, sosyoloji, pedagoji, coğrafya, dilbilim ve başta mimarlık olmak üzere tüm sanat dalları, postmodern tanımında dile getirilmeye çalışılan yaşam durumunun etkisi altındadır (s.58).

c) Akıl almaz teknolojik olanakların yarattığı bilişim ortamında yaşanan gezegensel bir kültür kargaşasının, kültürel/ulusal sınırların birbiri içinde eridiği bir dönemin adıdır postmodern; geç kapitalizmin/emperyalizmin ulusal sınırları aşarak, dünya genelinde uluslar üstü monopoller aracılığıyla tüm dünya insanlığını yalnızca bir tüketici kitlesine dönüştürdüğü, tinselliğin maddeselliğe

ç) Bu sıra dışı gelişmeler zinciri özellikle aydınlanma ı modernizmin mutlak doğrularının –ya da meta-anlatılarının üstüne bir sünger çeker. Pozitivist değerlerin üstünlüğündeki bir hiyerarşide var olan karşıtlıkların oluşturduğu temel üzerinde yapılanmış geleneksel Batı kültürünün ana taşıyıcılarının yerle bir edildiği bir gelişmedir postmodern. Bu yeni yaşam biçiminde astronomi-astroloji, bilim- büyü/maji, bilimsel tıp-alternatif tıp, teknoloji-çevrecilik vb. bir arada yaşam bulur. (s.58)

d) Önceleri, karşıtlıklardan pozitivist/yasallaşmış olanlarının üstünlüklerini sürdürme çabası içinde şiddetle karşı çıkılan alternatif değerler, bir süre sonra yerleşik kültürel düzende onay bulmuş olan saygınlığı tartışılmaz disiplinler tarafından da kullanılmaya başlanır. (s.58)

e) Mutlak doğrulara, kesin değerlerin tek başınalığına yer olmayan bir ortamdır bu. (s.59)

f) Binyılların en sarsılmaz mutlak değerlerini içinde barındıran din sistemlerinin tartışmaya açılması, bu dönemin doğal yapısına uygun düşer. (s.59)

g) Son 150 yılın en güçlü meta-anlatılarının başında gelen komünizmin Rusya'daki uygulamasının çökmesi de oluşturmaya çalıştığımız bu

postmodern panoramanın
içinde yer alır.

Düşünsel/ilkesel
odaklaşmanın dışında
gelişme gösteren bu yeni
dünyada, kapitalizmin de
ulusal boyutunu yitirerek
küreselleşmesi aynı
bağlamda ele alınabilir.

(s.59)

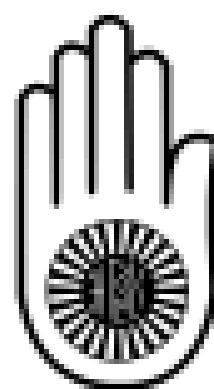
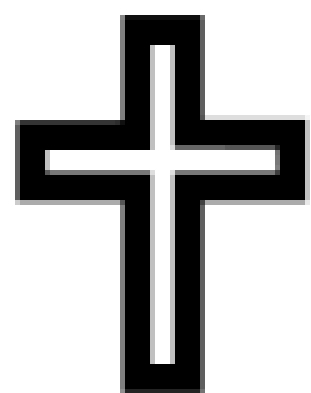

ı)

h) Ancak bu şık demokratik yaklaşımın bir ucunun, oportünist kullanımlarda “anything goes” formülüyle dile getirilen ilkesiz/ülküsüz, her şeyin maddesel çıkar/güç sağlamak amacıyla kullanılabildiği bir eğilime çanak tuttuğu da söylenebilir (s.60).

Postmodern, tüm toplumsal/bilimsel/sanatsal alanlardaki kullanımıyla, küreselleşmenin yarattığı bir tür postemperyalizmle koşut tutulur; dünya genelinde toplumsal ve sanatsal etiği de içine alan yoğun tartışmaların odağına oturur (s.60).

ğ) Tüm değerlerin bir hiyerarşi olmaksızın bir arada/yan yana varlık göstermesi, postmodern yaklaşımın, şimdiye değin görülmedik ölçüde geniş kapsamlı bir demokrasi düşüncesiyle koşutluk içine girmesine yol açar. Gerçekten de, geleneksel/modernist değer hiyerarşisinin her zaman ikinci plana ittiği düşüncelerin/yaklaşımların/grupların, postmodern ortamda hiçbir aşağılık duygusuna kapılmadan, eskinin seçkin/önemli diye etiketledikleriyle yan yana aynı kulvarda yer aldığını görürüz (s.59)

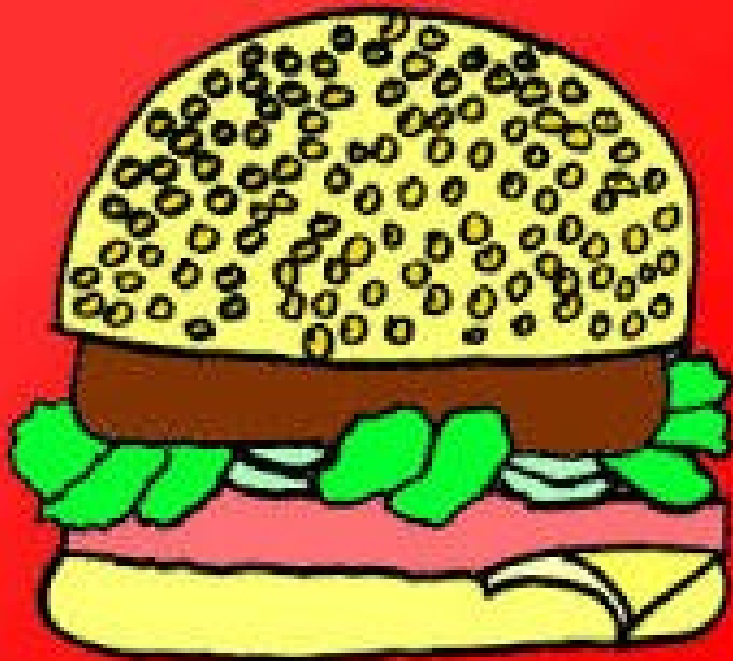
i) İnsan, yaşamakta olan kaostan
çatlaklarından sızacak bir ışık, her şeye
karşın varolduğunu düşündüğü bir anlam
aramaktan vazgeçmiştir yaşamda;
karşıtlıkları/ çelişkileri kabullenmiş,
geleneksel görüşün hiçbir şekilde bir ortak
paydaya alamayacağı değerleri/ölçütleri
yan yana getirmeyi öğrenmiştir. Ancak
burada vurgulanması gereken, karşıtlıkların
bu birlikteliğinin, daha önceki felsefelerdeki
gibi bir bireşime (sentez) ulaşarak değil de;
her birinin kendi özgül değerlerini
koruyarak gerçekleşmesidir. (s.66)

6) EDEBİYATIN İŞLEVİ/AMACI/DURUMU

- a) Modern sonrası edebiyatı, her şeyden önce Lyotard'ın "postmodern durum" diye nitelendirdiği olağanüstü bir toplumsal yaşamın edebiyatıdır.
- b) Elitist eğilimlerle popülist olanın, kitschle saygın denilen edebiyatın birlikte varolduğu dönemin adıdır postmodernizm. (s. 60)
- c) Seksen sonları/doksan başları postmodern adı verilen Türkiye'ye de ulaşır. Postmodernizm, toplumbilim/ekonomi dallarında olduğu kadar edebiyatta da gündeme oturur. Özellikle de edebiyatta egemen konumda olan toplumcu bakışın sözcüleri, yeni yeni uç vermeye başlayan postmodernist üstkurmaca metinleri ve içerdikleri özgür sanatsal boyutu sanatçı sorumsuzluğunun, estetik yozlaşmanın örnekleri olarak afişe ederler. (s.61)
- ç) Tüm demokratik olma, taraf tutmama savlarına karşın postmodernizmin dünya genelinde olduğu gibi Türk entelektüel çevrelerinde de son derece kışkırtıcı bir etki yapmış olduğu su götürmez. (s.62)

d) Postmodern bilinç edebiyatı da yaşanmakta olan değerler kargaşasını olduğu gibi sergilemekle yetiniyordur artık; karşıtlıkların çoğulluğunu, tatların özgüllüğünü koruduğu bir kokteyl gibi sunmaktadır okuruna. (s.66) Çoğulculuk, postmodernizmin yaşamda da sanatta da ana eğilimidir. Daha da ileri giderek ve postmodernizmin hiçbir ilkeye/kurala/kurama/ölçüte/ dizgeye damgasını basmak istemeyen yapısıyla ters düşmeyi de göze alarak diyebiliriz ki, çoğulculuk postmodernizmin tek felsefesidir. (s.66)

7) POSTMODERN ROMANIN ÖZELLİKLERİ

- a) Bir şeyin ne olduğu değil, o olduğudur önemli olan. Bir olgunun altında yatan epistemolojik/bilgisel düzlem değil, onun ontolojisidir/ varoluşudur postmodern düşüncüyü belirleyen. Kendini çevreleyen dünyaya insanoğlu bir anlam vermekle işinin bittiğini sanır. Özellikle roman sanatına böyle bir ödev yüklemeyi uygun bulur. Fakat bir aldanıştır bu; roman bu aldanışı aştıkça daha açık, gerçeğe daha yakın bir durum kazanır(...) Mademki gerçekliği varoluşunda bulunuyor, öyleyse, şimdi bu varoluşu anlatan bir edebiyat kurmak söz konusudur." Postmodern romanın öncülerinden Alain Robbe- Grillet, anlam yaratma çabasının dışında, derinlik efsanelerinin ötesinde salt yüzeydeki varoluşu kurmaca düzlemine taşıyan nouveau roman hareketi çerçevesinde böyle bir ontolojik roman oluşturma çabası içine girer. (s.63-64).

b) Antromorfizme/Hümanizme Tepki
Robbe-Grillet, hümanizma üzerine yapılanmış geleneksel insan-odaklı görüşü, romanda bilinçli olarak karşısına alan ilk yazarlardan biridir. Hümanizmanın, tüm evreni insana özgü anlamlarla donatma, ona duygu yükleme eğilimini, antromorfizmi (insan biçimcilik, insan olmayan varlıkları insanlaştırma) edeb.ın en büyük açmazlarından biri olarak görür. Buradan Ontolojik Eğilimli Postmodernist Roman doğar (Kafka, öncüsü) (s.64).

c) Oyunculuk

Postmodern romanın kurgu düzlemindeki en belirgin özelliklerinin başında gel(ir..). Ancak postmoernist anlatıda yaygınlık kazanan bu kurgu eğilimi, söz konusu edebiyatta sanatın özüne yönelir, içerdiği ontoljik renk vurgu kazanır; metin, oynanan bu sanatsal oyunda ana erekle durumuna gelir; Edebiyat artık somut yaşamı kurgulamıyor; kendini, nasıl oluştuğunu, nasıl kurgulandığını anlatıyordur. Doğa ise daha önce yazılmış metinlerden oluşan bir metinlerarası doğaya dönüşmüştür. Kendini anlatan bu edebiyatta kurmaca, üstkurmaca düzlemine taşınır.

ç) Oyunsu yaklaşım postmodern edebiyatta çeşitli bağlamlarda kendini gösterir: Her şey sanatsal düzlemde oynanan bir oyundur. Yazar, etik/siyasal ya da tarihsel malzemeyi oyunlaştırır. (s.72) Tarih de kendi gerçekliği olan bir zaman kesiti olmaktan çıkmış, Jameson'un dediği gibi "bizim söz konusu geçmişle ilgili tasarımlarımız ve stereotiplerimizin bir tür pop-tarih'e dönüştüğü" bir kurmaca oyun alanı olmuştur postmodern edebiyatta."

a) Bu yaklaşımın temelinde, modernizmde olduğu gibi yaşamın karşıtılarıyla oynar yazar. Çoğulculuğun doğan bir uzantısı olan bu yaklaşım, Bahtin'in diyalogsallaştırma/karnavallaştırma ve Derrida'nın yapıbozumculuk görüşleriyle koşutluk içinde bir yoruma açıktır. (s.73)

e) Ancak postmodern yazar, yarattığı karnaval ortamında, karşıtılarından üst- hiyerarşiye sahip olanın üstünlüğünü elinden alırken, modernistler gibi ideolojik bir eşitlik yaratmak değildir amacı. O, çoğulcu yaklaşımın farklılıkları ortadan kaldırmak isteyen yapısına koşut bir eğilim gösterir; onun metninde tüm karşıtıları eşzamanlı bir ortamda huzurlu bir birliktelik sergilerler. (s.73)

f) Oyun bu edebiyatta yalnızca estetik düzlemdeki sonsuz özgürlüğün aracı ve göstergesi değildir; aynı zamanda pragmatik işlevi de vardır: eğlendirir. Postmodern yazar seçkin değildir; sanatsal bağlamda pek de seçkin sayılmayacak trivial/eğlencelik özellikli edebiyat türlerine rahatlıkla el atar, popülist diye damgalanmaktan korkmaz; okurunun metninden zevk alması için, bilinçli olarak eğlendirici/sürükleyici görünümlü

o) Postmodern anlatının oyunsu yazarının anlatıcısı da, roman kişisi de çoğu kez kimlikten kimliğe giren, devinim içinde bir yapı gösterirler. Sürekli aynı konumdan – yukarıdan, tanrısal

bakış açısından- olayları izleyerek anlatan/yorumlayan geleneksel anlatıcı, modernizmde de/postmodernizmde de tanrısal konumunu yitirir; konumdan konuma geçer, çoğu kez de son derece kısıtlı bir bakış açısından yalnızca görebildiğini betimler; bilge yorumların, öngörülerin sonudur bu. (s.77)

ö) Artık kendilerine kahraman dememeye özen gösterdiğimiz anlatı kişileri de, metnin odağı ve anlamın taşıyıcısı olma görevlerini yitirmişler, (...) metnin imge dokusunun irice bir ilmeğine dönüşmüşlerdir. Ancak durağan olmayan, dokunun içindeki diğer ilmeklere sürekli öykünen, giderek onlara dönüşme eğilimi gösteren bir doku ögesidir bu. Postmodern anlatının ana kişisi, bir figürden diğerine dönüşüp duran biridir, belirli bir kimliği yoktur. (s.77)

o) Postmodern anlatının oyuncu yazarının anlatıcısı da, roman kişisi de çoğu kez kimlikten kimliğe giren, devinim içinde bir yapı gösterirler. Sürekli aynı konumdan – yukarıdan, tanrısal

bakış açısından- olayları izleyerek anlatan/yorumlayan geleneksel anlatıcı, modernizmde de/postmodernizmde de tanrısal konumunu yitirir; konumdan konuma geçer, çoğu kez de son derece kısıtlı bir bakış açısından yalnızca görebildiğini betimler; bilge yorumların, öngörülerin sonudur bu. (s.77)

ö) Artık kendilerine kahraman dememeye özen gösterdiğimiz anlatı kişileri de, metnin odağı ve anlamın taşıyıcısı olma görevlerini yitirmişler, (...) metnin imge dokusunun irice bir ilmeğine dönüşmüşlerdir. Ancak durağan olmayan, dokunun içindeki diğer ilmeklere sürekli öykünen, giderek onlara dönüşme eğilimi gösteren bir doku ögesidir bu. Postmodern anlatının ana kişisi, bir figürden diğerine dönüşüp duran biridir, belirli bir kimliği yoktur. (s.77)

MODERNİST TÜRK ROMANCILAR VE ROMANLARI

- 1) Oğuz Atay, Tutunamayanlar
- 2) Oğuz Atay, Tehlikeli Oyunlar
- 3) Oğuz Atay, Oyunlarla Yaşayanlar (tiyatro oyunu)
- 4) Yusuf Atılgan, Anayurt Otel
- 5) Ferit Edgü, Hakkâri'de Bir Mevsim
- 6) Ferit Edgü, Kimse
- 7) Ferit Edgü, Minimal Öyküler (öykü)
- 8) Latife Tekin, Sevgili Arsız Ölüm
- 9) Nazlı Eray
- 10) Bilge Karasu, Gece
- 11) Adalet Ağaoğlu
- 12) Erhan Bener
- 13) Peride Celal
- 14) Ahmet Altan
- 15) Nedim Gürsel
- 16) Selim İleri

KAYNAKÇA

Aktay, Y. (Temmuz-Ağustos-Eylül 2008). Kavramsal Açıdan Modernizm ve Postmodernizm'e Bakmak. Hece, Düşünce, Edebiyatta, Sanatta Modernizmden Postmodernizme Özel Sayısı (S. 138/139/140), 8-16.

Aktulum, K. (2000). Metinlerarası İlişkiler. Ankara: Öteki Yayınevi.

Altun, F. (2005). Modernleşme Kuramı. İstanbul: Küre Yay. Aytaç,

G. (2003). Genel Edebiyat Bilimi. İstanbul: Say Yay. Çetin, N.

(2006). Roman Çözümleme Yöntemi. Ankara: Edebiyat Otağı Yay.

Doltaş, D. (2003). Postmodernizm ve Eleştirisi

Tartışmalar/Uygulamalar. İst.: İnkılâp Kitabevi. Ecevit, Y. (2009).

Türk Romanında Postmodernist Açılımlar.

İstanbul: İletişim Yay.

Emre, İ. (2006). Postmodernizm ve Edebiyat. Ankara: Anı Yay.

Giddens, A. (2010). Modernliğin Sonuçları. İstanbul: Ayrıntı Yay.

Girgin, O. (2008). Modernliğin Bugünü: Modernist,

Girgin, O. (2008). Modernliğin Bugünü: Modernist, Postmodernist ve Alternatif Yaklaşımlar. Dunmulpınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, 32-82.

Gürbilek, N. (2010). Yer Değiştiren Gölge. İstanbul: Metis Yay.

Jeanniere, A. (2011). Modernite Nedir? (Çev. Nilgün Tural). M. Küçük içinde, Modernite Versus Postmodernite (s. 111-124). İstanbul: Say Yay.

Koçakoğlu, A. (2010). Yerli Bir Postmodern İhsan Oktay Anar. Konya: Palet Yay.

Kongar, E. (2004). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. İstanbul: Remzi Kitabevi, 10.b.

Özaltıok, B. A. (2011). Yusuf Atılgan'ın Romanlarındaki Modernist Unsurlar. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Özcan, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Postmodernizmin Yeri. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

Özgür, N. (2010). Modernleşme ve Aydın Kavramları Çerçevesinde Edebiyat Bağlamında Aykırı Eserler Veren Romancı/Aydınlık Ahmet Hamdi Tanpınar, Yusuf Atılgan, Oğuz Atay. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

Özot, G. S. (2009). Postmodernizm ve Türk Romanındaki Yansımaları. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Sarıçiçek, M. (Winter 2009). Ulysses ile Tutunamayanlar'ın Karşılaştırmalı İncelemesi. Turkish Studies, 530-560.

Şaylan, G. (1999). Postmodernizm. Ankara: İmge Kitabevi.